

Yükseköğretim Kurumlarında Uygulanan Öğretim Elemanı ve Ders Değerlendirme Anketlerinin İnternet Tabanlı Uygulamalarının Değerlendirilmesi*

Evaluation of Internet Based Application of Students' Evaluation of Teaching Questionnaires Used in Higher Education Institutions

Nurdan KALAYCI**, Murat DEBBAĞ***

Öz: Bir yükseköğretim kurumunun niteliğine ilişkin en önemli göstergelerden biri; öğretim elemanları ve verdikleri derslerin niteliğidir. Öğretim elemanlarının öğretim performanslarını değerlendirmek üzere toplanan veriler biçimlendirici (formative) ve yargısal (summative) değerlendirmeye kaynak oluşturmaktadır; değerlendirme sonuçları, akademisyenlerin öğretim performansları hakkında kendilerine, öğrencilerine ve yönetime bilgi sağlamaktadır. Üniversitelerde öğretim elemanı ve ders değerlendirme uygulamaları (ÖEDD); kağıt-kalem (gözlem altında) ve internet tabanlı olarak iki biçimde yapılmaktadır. Bu araştırmanın amacı; yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanlarının öğretim performansını değerlendirme amacıyla kullanılan öğretim elemanı ve ders değerlendirme anketlerinin internet tabanlı uygulamalarının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Araştırmanın modeli betimseldir ve nitel ve nicel yöntem birlikte kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme ilkeleri doğrultusunda üç farklı bölümden ikişer olmak üzere; altı ana bilim dalındaki ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflardan seçilen 150 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Veriler, açık uçlu üç sorunun bulunduğu anket yoluyla toplanmıştır. Verilerinin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın en önemli bulguları: Öğrenciler ÖEDD anketlerinin internet tabanlı uygulaması hakkında %79'u olumsuz görüş bildirmişlerdir. Öğrencilerin %37'si anket maddelerini okumadan/rastgele işaretleme yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçların öğretim elemanı ve ders değerlendirme uygulamalarını kullanan yükseköğretim kurumları tarafından dikkate alınması, öğretim niteliğinin artırılmasına olumlu katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretimde kalite, öğretim elemanlarının değerlendirilmesi, öğretim performansı değerlendirme, internet tabanlı değerlendirme.

Abstract: One of the most important indicators regarding the quality of a higher education institution is the lecturers and the quality of the classes they deliver. The data collected to evaluate the performances of the lecturers are sources for formative and summative evaluation; and the results of the evaluation provide information to the lecturers as well as students and administration on the teaching performance of the academics. Assessment of the lecturers and the classes in higher education institutions is basically carried out in two ways: paper-pencil based assessment and internet-based assessment. The purpose of this study was to evaluate internet-based applications of Students' Evaluation of Teaching (SET) questionnaires used to assess the performance of the lecturers in higher education institutions based on student opinions. The model of the research was descriptive. Both qualitative and quantitative methods were used. Maximum variation sampling technique, which is one of the purposive sampling methods, was used in this study. And accordingly, a total number of 150 students chosen among second, third and fourth graders from six different degree programs, in which each two of them belong to one department, made up the sample of the study. The data in the study was collected through a questionnaire which included three open-ended questions. Content analysis method was used for the analysis of the data. Important

*Bu çalışma, Doç. Dr. Nurdan Kalaycı danışmanlığında Murat Debbag'ın Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde hazırladığı “İnternet tabanlı öğretim elemanı ve ders değerlendirme yöntemine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, e-posta: nurdankal@yahoo.com

***Uzman., Bartın Üniversitesi, Uzaktan Eğitim Merkezi, E-posta: muratdebbag@gmail.com

findings of this study were that of the participating students, 70% made a negative comment about the internet based application of the SET questionnaires. Another significant finding was that 37% of the participating students indicated that they rated the items randomly without actually reading them. It may prove positive contributions in improving the quality of teaching if higher education institutions using these SET questionnaires take these findings into consideration.

Keywords: Quality in higher education, evaluating instructors (teaching staff), evaluating teaching performances, internet based evaluation.

Giriş

Yükseköğretim kurumları, uzun yıllar gerçeği bulmayı, bilgiye ulaşmayı ve bu bilgileri toplumla paylaşmayı temel görevleri arasında kabul etmiştir. Cicero (MÖ 106) 2000 yıl önce yalnızca insanın gerçeği arayıp bulma ayrıcalığına sahip olduğunu açıklamıştır. İnsanın ve bir kurumun ortak görevi olan gerçeği bulma çabası, ilerlemenin en temel güçlerinden biri sayılabilir.

Dünya üzerinde ortaya çıkan gelişmeler ve yenilikler yükseköğretim kurumlarına farklı görevler yüklemiştir (Güven, 2002). Yükseköğretim kurumlarının tüm bu görevleri yerine getirebilmeleri için öncelikle amaçlarının belirlenmesi en önemli ve birincil koşuldur. Yükseköğretimin amaçları konusunda önemli çalışmalar yapan Barnett (1992), yükseköğretimin dört baskın amacının olduğunu belirtmiştir. Bu amaçlar; “yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirmek, uygulama yapan araştırmacıları yetiştirmek/öğretmek, etkili/verimli eğitim-öğretim sunmak, bireye sunulan önemli fırsatları genişletmek/artırmak/çoğaltmaktır. Değişen dünya koşullarına uyum sağlamak isteyen üniversitelerin yukarıdaki görevleri ve amaçları gerçekleştirmek için kendi bünyelerinde yapısal değişiklikler yapmaları kaçınılmazdır. Eğitimde ileri ülkeler üniversite yönetim sistemlerini özerklik, esneklik, katılımcılık, hesap verebilirlik ve nitelik/kalite olmak üzere beş ilkeye dayalı olarak yeniden yapılandırmaktadır. En çok sorgulanan ve üzerinde en çok çalışılan ilke ise nitelik/kalitedir. Kalite, öğrenci kalitesinden, öğretim elemanının araştırma-öğretim kalitesine, araştırma-geliştirme faaliyetlerinin kalitesinden, eğitim programlarının kalitesine kadar çok geniş bir alanı kapsamaktadır.

Atar (2007) eğitimde kalite kavramını, eğitim sisteminin beğenilmesi, kusursuzluğu, şartlara göre yenilenebilme özelliğine sahip olması, güncel olması, bilgiye nasıl ulaşacağını bilmesi, değişime açık, karar verme yeteneğine sahip insanların yetiştirilmesi olarak açıklamıştır. Baykara (1999) öğrencinin şu an ve gelecekte okuluna ve topluma olan bağlılığı arttıracak sosyal, psikolojik, ilmi ve etik değerlerini geliştirecek çabaların sürekli iyileştirilmesi olarak görmüştür. Eğitimde kalite kavramı ile eğitimin amaçları arasında bir ilişkinin varlığı kabul edilmektedir (Barnett,1992; Giertz, 2000; Harvey ve Green, 1993; Watty, 2006). Yukarıdaki açıklamalarda ve daha önce belirtilen eğitimin genel amaçlarında “süreç” olgusuna yeterince değinilmemiştir. Eğitimde kalite kavramının yalnızca girdi ve çıktıları göz önüne alması yeterli değildir. Eğitim sadece bir sonuca değil sürece de odaklanır.

Üniversite sistemini eğitim-öğretim, yapılan araştırmalar, yayınlar, öğretim elemanları, öğrenciler, eğitim programları, fiziki- sosyal alt yapı oluşturmaktadır. Nitelikli bir üniversite bu unsurların her birini ayrı ayrı ele almalı ve gereken niteliklere sahip olması için çaba sarf etmelidir (Yüksel, 2011, 28). Bu görüşe paralel olarak Idrus’da (2010) yükseköğretimde kalite çalışmalarında eğitim programlarının, öğrenme ve öğretme süreçlerinin, fiziki olanakların, öğrencilerin, öğretim elemanlarının kalite belirleyicileri olarak birlikte düşünülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yükseköğretimde, gerçek anlamda kalite/nitelik artışı sağlanmak isteniyorsa, girdileri değerlendiren akreditasyon sistemini, çıktıları değerlendiren değerlendirme sistemini, eğitim-öğretim süreçlerinin tasarımı, planlamasını, uygulamasını ve denetimini sağlayan sistemleri bütünleştirerek, kalite güvencesini sağlayan yükseköğretimde *toplam kalite sistemi* yöntem ve tekniklerinin kullanılmaya başlanması gerekmektedir (Aktan, 2007).

YÖK’ün (2011), yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasına dair raporunda; yükseköğretim sisteminin; çeşitlilik, kurumsal özerklik, hesap verebilirlik, performans değerlendirme, rekabet, mali esneklik, çok kaynaklı gelir yapısı, kalite güvencesi temel ilkeleri üzerine inşa edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca yeni yasa taslağında akademik performans

ölçütlerine, öğretim elemanlarının özlük haklarına açıkça yer verilmesi ve üniversitelerde özerkliği artıracak düzenlemelere daha fazla yasada yer verilmesi önerilmektedir (YÖK, 2013).

Bir yükseköğretim kurumunun niteliğine ilişkin en önemli göstergelerden biri öğretim elemanı ve verdiği derslerin niteliğidir. Öğretim elemanının öğretim ve araştırma niteliği, eğitimin niteliğini doğrudan etkileyen faktörlerin başında gelmekte, öğretim elemanlarının performanslarının değerlendirilmesi kalite kontrolünün güvencesi olarak görülmektedir (Açan ve Saydan, 2009; Balcı, 1991; Karamullaoğlu, 2000; Yeşiltaş ve Öztürk, 2000). Bu nedenle öğretim elemanlarının öğretim performansının değerlendirilmesi son derece önemlidir.

Aksu, Çivitçi ve Duy (2008) araştırma bulgularına dayalı olarak sundukları önerilerinde her bir öğretim elemanının öğretim performansı hakkındaki öğrenci görüşlerinin öğretim elemanına bildirilmesinin, öğretim elemanına dersini yeniden düzenleme şansı vereceğini (biçimlendirici amaç) ve öğrencilerle olan iletişimini gözden geçirme konusunda harekete geçeceğini belirtmişlerdir. Bu görüşlere paralel olarak Kalaycı da (2009) öğretim elemanlarının öğretim performanslarını ölçmek üzere toplanan veriler biçimlendirici (formative) ve yargısal (summative) değerlendirmeye kaynak oluşturduğunu değerlendirme sonuçlarının akademisyenlerin öğretim performansları hakkında kendilerine, öğrencilerine ve yönetime bilgi sağladığını vurgulamıştır. Hoyt ve Palet de (1999), öğrenci değerlendirmelerinde çok sayıda değerlendirmenin sürece katıldığını, bu durumun güvenilirliği artırıcı etki yaptığını; öğretim elemanını saatlerce gözlemlemiş öğrencilerin anketi cevaplamasının da geçerliliği arttırdığını belirtmiştir. Barth ve diğerleri (2008) öğretimin öğrenciler tarafından değerlendirildiği anketlerin genel olarak verimli olduğunu belirtmiştir. Yeşiltaş ve Öztürk (2000) ise değerlendirme sonuçlarının yeni öğretim elemanı alımında, öğretim elemanlarının görev sürelerinin uzatılmasında ve bir üst akademik kadroya yükseltmelerinde de bir ölçüt olarak dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Değerlendirmenin diğer önemli görevleri ise öğretim hizmetinin niteliğinin artırılması ve öğretim programlarının geliştirilmesine katkı sağlamasıdır. Dolayısıyla bu bağlamda en yaygın olarak kullanılan bu yöntem (Abrami, 1989; Becker ve Watts, 1999; Beyers, 2008; Grant, 1998; Hobson ve Tablot, 2001; Platt, 1993; Keeley, English, Irons ve Henslee, 2013; Rosa ve Amaral, 2014; Seldin, 1984; Simpson ve Siguaw, 2000; Spooren, Brockx ve Mortelmans, 2013; Wagenaar, 1995) öğretim elemanlarının öğretim performanslarının artırılmasına yöneliktir (Arubayi, 1986; Murray 1984). Wright (2006) ve Sproule'de (2000) bu yöntemin öğretim elemanlarının derslerdeki performansları hakkında kendilerine dönüt verme amaçlı olarak da kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Alan yazında öğretim performansının değerlendirmesi ile ilgili çeşitli yöntemler önerilmektedir. Çakıroğlu, Aydın, Uzuntiryaki'ye (2009) göre Amerika'da birçok üniversitede, öğretim elemanlarını farklı yöntemler ve formatlar kullanılarak değerlendirilmektedir; Öğrenci değerlendirmesi (student evaluation of teaching), meslektaş değerlendirmesi (peer review of teaching), özdeğerlendirme (self-evaluation), ürün dosyası (portfolio) ve öğrenci başarısının (student achievement) incelenmesi gibi (Centra, 1993; Paulsen, 2002; Seldin, 2004, akt.; Çakıroğlu, Aydın, Uzuntiryaki, 2009, 2).

Öğrenci değerlendirmesi yönteminin atası olan, *Öğretmeni Değerlendirme Ölçeği* (Teacher Rating Scala) ilk olarak 1915 yılında kullanılmaya başlanmış, 1970'li yıllardan sonra bu konuda yapılan araştırmalar hız kazanmıştır (Algozzine vd., 2004; Spooren ve Mortelmans, 2006). Öğrenciler öğretim elemanlarıyla doğrudan etkileşim içerisinde olmalarından dolayı değerlendirme yapmak için en değerli bilgi kaynaklarıdır (Peterson, 2000). Öğrencilerden gelecek olan dönütlerin daha güvenilir olacağını, bu gerekçe ile öğretim performansının öğrenciler tarafından değerlendirilmesi yönteminin çok kıymetli olduğunu ve bu yöntemler içerisinde en yaygın, geçerli, güvenilir ve önemli yöntem olduğu ifade edilmiştir (Brown, 2008; Centra, 1976, 1993; Çakıroğlu, Aydın, Uzuntiryaki, 2009; Çimen, 2010; Hoyt ve Palet, 1999; Kalaycı, 2009; Kogan vd., 2010; Kozub, 2010; Lekena ve Bayaga, 2012; Marsh, 1984; 1987; Marsh ve Roche, 1997; Machingambi ve Newman, 2011; McKeachie, 1990; Ramsden, 1991; Thornton, Adams ve Sepehri, 2010; Turpen vd., 2012, Zhao ve Gallant, 2012). Öğrencilerin öğretimi değerlendirme sonuçları mevcut kalitenin sürdürülmesi, yükseltilmesi ve öğrenme

kalitesinin artırılmasında büyük rol oynamaktadır (Lidice ve Sağlam, 2013). Ayrıca öğretim elemanları da kendilerinin öğrenciler tarafından değerlendirilmelerine çağdaş akademik hayatın bir gereği olduğunu düşünerek olumlu yaklaşmaktadırlar (Spiller ve Harris, 2013). Öğretim elemanı ve ders değerlendirme uygulamasına ilişkin öğrenci algılarını ortaya koyan çok sayıda araştırma yapılmıştır (Capa-Aydın, 2016; Donovan, Mader ve Shinsky 2007; Hanan vd., 2014; Hejase vd., 2013; Kalaycı, 2008; Moore ve Kuol, 2005; Morrison, 2013; Spencer ve Schmelkin, 2002).

Genel eğilim, öğretim elemanlarının öğretim performanslarının öğrenciler tarafından değerlendirilebileceği yönündedir, ancak bunun uygulanmasında iyi niyetle hareket edilmesi, geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış ölçme araçlarının kullanılması ve sonuçlara etki edecek birçok faktörün göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Chen ve Hashower, 2003; Çimen 2010; Marsh, 1984; Yeşiltaş ve Öztürk, 2000; Zhao ve Gallant, 2012).

Dünyadaki ve Türkiye’deki üniversitelerde öğretim elemanları ve ders değerlendirme uygulamaları kâğıt-kalem (gözlem altında) ve internet tabanlı olarak iki biçimde yapılmaktadır.

Kâğıt-Kalem(gözlem altında) ve İnternet Tabanlı Anket Uygulamaları

Anket, belli bir amaç ve plana göre düzenlenmiş soru listesidir (Karasar, 2006). Anketler uygulanış biçimlerine göre yüz yüze, telefonla, e-postayla, kâğıt-kalem tabanlı (gözlem altında) ve internet tabanlı olarak sınıflandırılmaktadır (Altunışık vd., 2007; Tezcan, 1992). Bu araştırma kapsamı ile ilişkili olan “kâğıt-kalem tabanlı (gözlem altında gerçekleştirilen) ve “internet tabanlı” anket uygulamaları kısaca açıklanacaktır.

Kâğıt-kalem tabanlı anket uygulamalarında araştırmacı ya da anketörün de bulunduğu bir ortamda, anket formları kişilere dağıtılır ve anketin nasıl uygulanacağı açıklanır. Kişiler anket formlarını kendileri doldurur (Tezcan, 1992). Örneğin, öğrenciler beşli likert ölçeği şeklinde hazırlanmış bir ankette kesinlikle katılıyorum (5) ve kesinlikle katılmıyorum (1) olmak üzere ilgili ders ve öğretim elemanından memnuniyet düzeylerini belirlemek için seçenekleri işaretlemektedirler. Öğrenciler genellikle final sınavından önceki hafta gözetmen eşliğinde anketleri doldururlar. Anketlerin gözetim altında doldurulması ve öğrencilerin sorusu olduğunda cevaplanma olasılığının bulunması, bu uygulamanın yüksek bir cevaplanma oranına sahip olmasına neden olmaktadır. Öğrencilerin zarfa boş anket yerleştirme gibi bir olasılık bulunmasına rağmen, cevaplama oranı %70’e kadar çıkabilmektedir (Dommeyer, vd., 2004; Layne, De Cristoforo ve McGinty, 1999).

İnternet tabanlı anket uygulamaları ise elektronik ortamda (web 2.0) hazırlanarak internet aracılığı ile kullanıcıların erişimine açılmaktadır. Yükseköğretim sisteminde öğretim elemanlarının öğretim performanslarını değerlendirme anketleri kâğıt-kalem ve internet tabanlı olarak iki şekilde uygulanmaktadır. İnternet tabanlı anket uygulamaları oldukça yeni bir veri toplama tekniği olmasına rağmen günümüzde birçok yükseköğretim kurumu bu uygulama yöntemini benimsemeye başlamıştır (Çimen, 2010). Son on yılda yaşanan internet tabanlı değerlendirmeye doğru olan yönelim, yükseköğretim kurumlarında açıkça görülmektedir ve internet tabanlı değerlendirme konusuyla ilgili olan araştırmalar yaygınlaşmaktadır. Alan yazın detaylı incelendiğinde, internet tabanlı uygulamaların kâğıt kalem uygulamalarına göre iki önemli avantajının vurgulandığı görülmektedir; etkililiği ve ucuz maliyeti (Anderson vd., 2005; Cook vd., 2000; Dommeyer vd., 2004; Layne vd., 1999; Nulty, 2008). Bu görüşlere ek olarak Zanutto’ya (2001) göre kâğıt-kalem tabanlı anket uygulamaları, internet tabanlı anket uygulamalara göre, hızlı cevaplama oranı, hatırlatıcılar gönderme, veri işleme ve analiz hızı açısından yetersiz kalmaktadır. Schonlau ve diğerleri (2002) ise bu uygulamanın avantajlarının yanı sıra dezavantajlarının da olduğunu son yıllarda “nasıl daha etkili uygulanabilir?” sorusuna cevap arayan çalışmaların yapıldığını belirtmektedir. Her iki uygulamanın da aynı amaç için yapılmasına karşın sonuçların arşivlenmesi, gerektiğinde kolaylıkla yeniden ulaşılması, sonuçlar üzerinde istatistiki işlemlerin daha kolay yapılması internet tabanlı uygulamanın daha fazla tercih edilmesine neden olmaktadır. Couper’da (2000) internet tabanlı anket uygulamalarının katılımcıların özelliklerine göre kolayca düzenlenebileceğini, anketin kişiselleştirilmesinin bu uygulamayı üstün kıldığını belirtmiştir. Öğrenciler internet tabanlı anket uygulamalarında,

anket maddelerini istedikleri zaman aralığında sınıf dışındaki bir bilgisayardan rahatlıkla cevaplayabilmektedir. Bu uygulamanın dezavantajlarına ilişkin olarak Layne ve diğerleri (1999) kimlik gizliliği ile ilgilidir (anonimlik). Bu çalışmada öğrenciler, kâğıt kalem tabanlı uygulamanın daha yüksek oranda kimlik gizliliği sağlayabileceği konusunda görüş bildirmişlerdir.

Oklahoma Üniversitesinde (2009) yapılan çalışmada, ÖEDD anket uygulamasının portal içerisinde uygulanışı ile ilgili açıklamalar şöyledir: 1-Öğrencilerin değerlendirme portalını kullanmalarına teşvik edilmesi (en ılımlı düzeydir, öğrenciler kendi çevrimiçi değerlendirmelerini öğrenci portalında gerçekleştirebilirler); 2-Öğrencileri portal hatırlatıcıları ile uyarılması (orta düzeydir, öğrencilere portala her girdiklerinde gecikmiş değerlendirmeleri hatırlatılır); 3-Portal engelleme yoluyla öğrencilerin değerlendirme yapmaya zorlanması (en ciddi düzeydir, öğrenciler tüm dersler için değerlendirmelerini tamamlamadan notlarını göremezler).

İnternet tabanlı ÖEDD uygulaması araştırmanın yapıldığı Gazi Üniversitesi dâhil olmak üzere, Türk üniversitelerinde yaygın olarak uygulanmaktadır. Bu uygulamada belli bir internet adresi üzerinden erişilen “öğrenci portalı” aracılığı ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Aynı zamanda ilgili üniversiteler ÖEDD anketlerinin tamamının eksiksiz doldurulması için sınav sonucu görme teşviki veya engeli kullanmaktadır. Öğrenciler anket maddelerinin tümünü doldurmadıklarında sınav sonucunu görmeleri engellenmektedir.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda, yükseköğretim seviyesinde öğretim elemanı ve ders değerlendirme uygulamasının özelliklerine ilişkin soruların cevaplanması ve mevcut yöntemlerin daha verimli kullanılabilmesi için öğrencilerin görüşlerinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Öğrenciler öğretim elemanlarıyla sürekli yüz yüze iletişimde oldukları için uygulama sonuçları açısından çok değerli bilgi kaynakları olarak görülmektedir. Ancak onlardan bu bilgi alınırken iletişime geçilecek kanal (değerlendirme yöntemi/anketlerin sunuluş biçimi) büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin uygulamaya yönelik görüşleri; anketlerin kendilerine sunuluş biçimi, anket maddeleri, uygulama zamanı, sonuçların olası etkileri, uygulama özellikleri, sonuçlardan haberdar olma durumları vb. bileşenlerin bir araya gelmesi sonucu oluşmaktadır. Dolayısıyla ilk kaynaktan toplanan veriler ilgili uygulama yöntemlerinin gelişimi ve gerekiyorsa değişimi açısından yol gösterici olacaktır.

Bu araştırmanın amacı yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanlarının öğretim performansını değerlendirme amacıyla kullanılan öğretim elemanı ve ders değerlendirme anketlerinin internet tabanlı uygulamalarının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Belirtilen amaca ulaşmak için şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrencilerin internet tabanlı ÖEDD uygulamaları hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Öğrenciler internet tabanlı ÖEDD anket maddelerini cevaplarırken nasıl bir puanlama stratejisi izlemektedirler?
3. Öğrencilerin internet tabanlı ÖEDD uygulamalarının daha etkili olması konusundaki önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, yükseköğretim kurumlarında kullanılan öğretim elemanı ve ders değerlendirme anketlerinin internet tabanlı uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri derinlemesine, değiştirilmeden ve dikkatli bir biçimde incelendiğinden araştırma betimseldir. Yıldırım ve Şimşek'e (2006) göre betimsel çalışmalarda değişkenler arasındaki ilişki değiştirilmeden konu hâlihazırdaki durumu ile yapılmaktadır. Araştırmada nitel ve nicel yöntem birlikte (karma) kullanılmıştır. Öğrencilerin açık uçlu sorulara vermiş oldukları cevaplar nitel, bu cevapların yorumlanmasını güçlendirecek şekilde yüzde ve frekans olarak ifade edilmeleri ise nicel boyutu oluşturmaktadır.

Evren ve Örneklem

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi anabilim dallarında öğrenim görmekte olan tüm öğrenciler araştırmanın çalışma evrenini oluşturmuştur. Örneklem amaçlı örnekleme

yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik ilkeleri temele alınarak seçilmiştir. *Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi, Güzel Sanatlar ve Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi* bölümlerinden ikişer olmak üzere; toplam altı ana bilim dalındaki iki, üç ve dördüncü sınıflarda öğrenim görmek üzere olan 150 gönüllü öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Öğrenciler araştırma hakkında bilgilendirilmiş, yalnızca araştırmaya katılmak isteyen öğrencilere anket formu uygulanmıştır. Birinci sınıf öğrencilerinin çalışma evreni dışında bırakılma nedeni henüz internet tabanlı anket uygulamasına katılmamış olmaları ve bu konuda yeterli deneyime sahip olmamalarıdır. İki, üç ve dördüncü sınıfların örneklem olarak alınma nedeni ise bu öğrencilerin her ders dönemi sonunda bir kez, yılda iki kez internet tabanlı anket uygulamasını kullanmış olmalarıdır.

Tablo 1. *Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Alanlar, Anabilim Dalları, Sınıf Düzeyleri ve Öğrenci Sayıları*

Alan	Anabilim Dalı	Sınıf Düzeyi	Öğrenci Sayısı
Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü	Matematik Eğitimi	4	30
İlköğretim Bölümü	Fen Bilgisi Eğitimi	3	33
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	Resim-İş Eğitimi	2	37
	Müzik Eğitimi	4	49
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü	Coğrafya Eğitimi	3	30
	Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi	2	21
Toplam Öğrenci Sayısı			150

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Elde Edilmesi

Araştırmanın verilerini görüş ve düşünce türünde olan yargısal veriler oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında iki bölümden oluşan bir anket kullanılmıştır. Anketin ilk bölümünde öğrencilerin bölümleri ve sınıfları ile ilgili iki soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise aşağıda yer alan üç açık uçlu soru bulunmaktadır:

1. İnternet tabanlı öğretim elemanı ve ders değerlendirme uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz? Nedenleriyle açıklayınız.
2. İnternet tabanlı öğretim elemanı ve ders değerlendirme anketini doldururken nasıl bir strateji izliyorsunuz? Nedenleriyle açıklayınız.
3. Öğretim elemanı ve ders değerlendirme internet uygulamasının daha kullanışlı olabilmesi için önerileriniz nelerdir? Açıklayınız.

Anketin içerik geçerliliği için, ikisi eğitim programları ve öğretim, ikisi ise ölçme değerlendirme alanından olmak üzere dört alan uzmanıyla görüşülmüş, 10 öğrenci ile pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Dönütler doğrultusunda anketten bir soru çıkarılmış, iki soru kökü yeniden yapılandırılmış ve ankete son şekli verilmiştir.

Anketler araştırmacılar tarafından 2011-2012 öğretim yılının ikinci döneminin başında uygulanmıştır. İkinci dönemin başında uygulanmasının nedeni, öğrencilerin internet tabanlı anket uygulamasını ilk dönemin sonunda tekrarlamaları ve yeni bir deneyim kazanmış olmalarıdır.

Araştırmanın dış güvenilirliği için ham veriler uygun biçimde saklanmaktadır ve verilerin analiz aşaması ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Bu ayrıntılı açıklama, araştırma sonuçlarının, öznel varsayımlardan ve önyargılardan etkilenme olasılığını azaltmakta ve benzer araştırmaları yapanlara yol gösterici olmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerinin analizinde, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektiren (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 223) içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi genellikle çok sayıdaki metin içeriklerinin ortak yönlerini ortaya çıkarmak amacıyla, önemli olan anlamların yapılandırılmasına ve sınıflandırılmasına yönelik, nitelden nicele doğru genelleştirmeyi sağlayan bir yorum biçimidir (Gökçe, 2006, 17-18). Veriler kâğıt-kalem vasıtasıyla incelenerek üç aşamada analiz edilmiştir: 1. Verilerin kodlanması 2. Kodların kategoriler altına yerleştirilmesi 3. Kodların ve kategorilerin tablo haline dönüştürülmesi.

Verilerin analiz basamakları;

- Her bir anabilim dalı için alfanumerik kısaltmalar oluşturulmuş ve anketler bu kısaltmaları içerecek şekilde numaralandırılmıştır,
- Her bir anabilim dalına ait öğrenci görüşleri ayrı ayrı bilgisayar ortamına kaydedilmiştir,
- Bilgisayar ortamına aktarılan tüm ifadeler, araştırma soruları dikkate alınarak, benzerliklerine göre gruplandırılmıştır,
- Orijinal görüşlerden ortaya çıkarılan benzer kodlar tablolara yerleştirilmiştir,
- Bu kodlar dikkatle yeniden okunarak sadeleştirilmiş ve kategoriler oluşturulmuştur.
- Son olarak kodlar ait oldukları kategoriler altında frekanslarına göre büyükten küçüğe doğru sıralanmış ve yüzdeler hesaplanmıştır,

Araştırmada iç geçerliği için; oluşturulan tablolar hakkında araştırmanın amacına uygunluğuna ve verileri açık bir biçimde yansıtmayı yansıtmadığına ilişkin olarak iki uzmanın görüşü alınmış, tartışmalı durumlar incelenerek tablolar yeniden oluşturulmuştur. Daha sonra araştırmaya katılmış olan öğrencilerden 12'si ile araştırmacı(lar) her bir tablodaki kategorileri oluşturan kodların açık bir biçimde ifade edilip edilmediği ve anlaşılabilirliği konusunda fikirleri alınmış, ilgili kategorinin altına yerleştirilmesinin uygun olup olmadığı konusunda tartışılmış ve öğrencilerin önerileri doğrultusunda bazı kodlar birleştirilmiş, bazı kodlar ise tablodaki diğer kategorilerin altına yerleştirilmiştir. Yapılan bu önerilerden sonra tablolara son şekli verilmiştir.

Araştırmada dış geçerliği sağlamak için; a) Örneklem grubunun seçiminden, veri toplama aracının hazırlanmasına, verilerin elde edilmesinden analiz sürecine kadar tüm aşamalar ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. b) Bulgular, alan yazındaki diğer çalışma bulgularıyla karşılaştırılarak gerekçelendirilmiş, desteklenmiş, benzerlikler ve farklılıklar açıklanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma amacına ulaşmak için cevabı aranan üç soruya ait tablolar ve yorumları yer almaktadır. Tablolar incelendiğinde bölümler ve anabilim dallarına ilişkin veriler ayrıntılı bir biçimde sunulmuş ancak amacı gereği bölümler arası bir karşılaştırmaya gidilmemiştir. Tablolarda bölüm ve anabilim dalı verilerinin olabildiğince ayrıntılı verilmesi okuyucuya ve diğer araştırmacılara daha açıklayıcı veri sunabilmektir.

Öğrencilerin ÖEDD anketlerinin internet tabanlı uygulaması hakkındaki görüşleri nelerdir?

Öğrencilerin internet tabanlı ÖEDD uygulaması hakkındaki görüşlerinden oluşan 34 kod “Olumlu”, “Olumsuz” olmak üzere iki kategori altında toplanmaktadır. “Olumlu” kategorisi “Koşullu” ve “Koşulsuz” olmak üzere iki alt kategoriye ayrılmıştır. “Olumsuz” kategorisi ise “Değerlendirme”, “Uygulama Özellikleri”, “Zaman” olmak üzere üç alt kategoriye ayrılmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin ÖEDD Anketlerinin İnternet Tabanlı Uygulaması Hakkındaki Görüşleri

KATEGORİLER	KODLAR	Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü		Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü				Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü				Toplam(f)	Yüzde(%)			
		ME		FBE		TDEE		CE		RİE				MÜE		
		K	E	K	E	K	E	K	E	K	E			K	E	
OLUMLU	KOŞULLU	Gerçekten sonuçlar göz önüne alınıyorsa gerekli*	2	...	1	1	2	1	...	1	8	3,72
		Zaman uygun seçilmek kaydıyla	3	1	4	1,86
		Sınıfta yapılırsa öğretim elemanı baskısı-etkisi oluşabiliyor	2	2	0,93
		Hızlı şekilde verilere ulaşıldığı için faydalı	2	1	3	1,40
		Verim artırmak için gönüllüler doldurmalı *	1	1	0,47
		İnternet güvenliğini sağlamak şartıyla olabilir	1	1	0,47
			8	0	2	0	1	2	4	1	0	1	0	0	19	8,84
	KOŞULSUZ	Güzel ve verimli bir uygulama	5	1	1	2	1	1	1	...	1	13	6,05
		Tüm öğrencilerden kolay yoldan bilgi toplanabiliyor(pratik)	...	1	2	...	1	1	1	1	7	3,26
		Zaman ve ekonomi açısından uygun	3	1	4	1,86
Sonuçlar öğretim elemanlarına yol gösterir*		...	1	1	0,47	
Öğrenciler zorlama ya da ödül olmadan ciddiye almaz*		...	1	1	0,47	
		8	4	1	2	2	1	3	0	2	1	1	1	26	12,09	
ARA TOPLAM												45	20,93			
OLUMSUZ	DEĞERLENDİRME	Sonuçlar gerçekçi değil değerlendirme için yetersiz*	4	...	1	1	1	7	3,26
		Sonuçlar yönetim tarafından yeterince değerlendirilmiyor*	1	1	1	1	4	1,86
		Sonuçları bizimde görmemiz gerek*	1	...	1	1	1	4	1,86
		Öğretim elemanları sonuçları dikkate almıyor*	2	1	...	1	4	1,86
		İnternet tabanlı olması öğretim elemanları hakkında yorum yapılmasına sınır getirebilir	1	1	0,47
				4	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	20	9,30
	UYGULAMA ÖZELLİKLERİ	İnternet ortamında olmamalı	5	1	1	2	4	1	1	1	2	2	20	9,30
		Kimliğimizin belli olması değerlendirmeyi etkiliyor	2	...	4	...	1	...	5	...	4	2	18	8,37
		Anketin zorunlu tutulması yanlış	6	...	1	3	1	1	1	3	...	1	17	7,91
		Gereksiz ve yanlış uygulama	4	...	4	1	1	1	2	1	2	16	7,44
Not öğrenmemize engel gibi karşımıza çıkması hoş değil	3	1	1	5	2,33		
Öğretim elemanı sayısı	1	...	1	1	1	1	5	2,33		

Yükseköğretim Kurumlarında Uygulanan Öğretim Elemanı ve Ders Değerlendirme Anketlerinin
İnternet Tabanlı Uygulamalarının Değerlendirilmesi

	ve doldurulması beklenen soru sayısı fazla	1	1	...	1	3	1,40	
	Öğrenciler bilinçsiz, uygulama öncesi bilgilendirme yapılmı*	1	1	...	1	3	1,40	
	Öğrenciler dikkate alınmayacağını düşünerek okumadan dolduruyor*	1	...	2	3	1,40	
	Maddeler benzer ve çok uzun*	1	1	1	3	1,40	
	1-5 derecelendirme sistemi yanlış*	1	...	1	2	0,93	
	Açık uçlu maddeler olmalı*	1	...	1	2	0,93	
	Anlamlı ama lafta kalıyor*	2	2	0,93	
	İnternette sınırlı vakit sınırlı olduğu için aynı şık işaretlenebiliyor	2	2	0,93	
	Maddeler kapsamlı değil*	1	...	1	2	0,93	
	Sınav sonuçları ödül gibi verilerek doldurmamız bekleniyor	1	1	0,47	
	Doldurmak istemediğim için notlarımı bakmadığım zamanlar oluyor	1	1	0,47	
		29	3	18	5	9	1	10	2	7	8	4	6	102	47,44
ZAMAN	Zamanlama olarak yanlış (not görme heyecanı)	14	...	9	2	1	2	3	...	4	5	2	4	46	21,40
	Dönüt olmayınca zaman kayı olarak görüyorum*	1	1	2	0,93
		15	0	9	2	1	2	4	0	4	5	2	4	48	22,33
		<i>ARA TOPLAM</i>											170	79,07	
	GENEL TOPLAM	64	8	31	10	14	7	22	4	14	16	7	11	215	100

ME: Matematik Eğitimi, FBE: Fen Bilgisi Eğitimi, TDEE: Türk Dili ve Eğitimi, CE: Coğrafya Eğitimi, RİE: Resim İş Eğitimi, MÜE: Müzik Eğitimi

*İşaretleli olan maddeler, kağıt-kalem(gözlem altında) ve internet tabanlı olmak üzere her iki anket uygulaması ile ilgili olan maddeleri göstermektedir.

Öğrenciler 170 olumsuz, 45'i olumlu olmak üzere toplam 215 görüş belirtmiştir. ÖEDD anketlerinin internet tabanlı uygulaması hakkında öğrencilerin büyük çoğunluğu (%79) olumsuz görüşe sahiptir. Ayrıca tüm görüşlerin %76'sı ÖEDD anketlerinin sadece internet tabanlı uygulamaları ile ilgiliyken, %24'ü hem internet hem kağıt kalem tabanlı uygulamalar ile ilgilidir.

Anketlerin internet tabanlı uygulaması ile ilgili bazı olumsuz görüşler: Öğrenciler portal üzerinden kullanıcı adı ve şifreleriyle kendi sayfalarına giriş yaparak anketi doldurdıkları için kimliklerinin açık olduğunu bu durumun (kimliklerinin gizli olmamasının) yaptıkları değerlendirmeyi etkilediğini (f=20) belirtmişlerdir. Bu sonuç Layne ve diğerleri'nin (1999) yaptığı çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Layne ve diğerleri, öğrencilerin internet tabanlı uygulamalara ilişkin en fazla kimlik gizliliği konusunda görüş bildirdiklerini, kâğıt kalem tabanlı uygulamanın daha yüksek oranda kimlik gizliliği sağlayacağını savduklarını saptamıştır. Hendry ve Moss da (2002) internet tabanlı uygulamaların cevaplama oranlarını etkileyebilecek en önemli faktörün kimlik gizliliği olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu araştırmanın sonuçlarını destekleyebilecek şekilde, öğrencilerin değerlendirmenin kim tarafından yapıldığının öğretim elemanı tarafından saptanabileceği yönündeki endişelerinin temelinde bu konudaki uygulamalara karşı duydukları güvensizlik olduğunu ortaya koymuştur.

Diğer bir bulguda ise öğrenciler uygulamanın internet ortamında yapılmaması gerektiğini (f=19) belirtmişlerdir. Dommeyer ve diğerleri (2004) tarafından yapılan çalışma ile bu bulgu paralellik göstermektedir. Dommeyer ve diğerleri, internet tabanlı anketleri cevaplama oranının kalem kâğıt tabanlı (sınıf içi) anketleri cevaplama oranından daha düşük olduğunu saptamışlardır.

Ayrıca öğrenciler anket doldurmanın zorunlu olması nedeni ile geçerli veri toplanamayacağını ve bu nedenle uygulamanın yanlış olduğunu (f=18) vurgulamışlardır. 2009 yılında Oklahoma Üniversitesinde yapılan çalışmada internet tabanlı uygulamalar için en iyi dokuz uygulama önerisi arasında, öğrencileri teşvik etmek ve zorlamak için öğrenci portallarının kullanılabilceği belirtilmiştir. Ancak bu araştırmanın bulgularında öğrencilerin portal engelleme (anketlerin hepsini cevaplama kendi sayfasına-sınav sonuçlarına erişememek) uygulamasına olumlu yaklaşmadıkları dolayısıyla böyle bir zorunluluktan rahatsız oldukları saptanmıştır.

Uygulama hakkında diğer olumsuz görüşler uygulamanın yapıldığı zamanla ilgilidir. Öğrenciler uygulamanın kendi vize-final notlarını öğrenme aşamasından hemen önce yapılmasından son derece rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu uygulamada öğrencilerin notlarını görebilmeleri için derslerine giren tüm öğretim elemanlarıyla ilgili anketleri ardı ardına cevaplamaları beklenmektedir. Notlarını öğrenme zamanı ile anketlerin bir zorunluluk ve engel olarak karşısına çıkma zamanının çakışması; öğrencilerde bir belirsizlik ve problem durumuna neden olmaktadır. Wheatley'in (1984) açıkladığı gibi bireyin ne yapacağını bilmediği anda yaptığı şey problem çözmedir. Eğer öğrenciler değerlendirme anketinde yer alan maddelere puan verme işini problem çözme olarak algılıyorsa, bir engelle karşılaştıklarında sonuca ulaşmak için kendine ait bir yol izliyor olabilirler. Öğrencinin merak ettiği notunu görmesinin önündeki engeli bir an önce aşmak istemesi objektif bir değerlendirme yapmayı engelleyebilir. Benzer şekilde Newell ve Simon (1972); Simon (1978); Robertson (2004) anket cevaplama sürecini bir problem çözme çeşidi olarak ele alarak; belirsizlikler içinde bir yargıya varma olarak kabul edilebileceğini belirtmişlerdir. Aynı süreci karmaşık bir süreç olarak ele alan Jonassen'e (2000) göre, karar problemleri tipik olarak bir ölçüt kümesine dayalı seçenekler kümesinden bir seçeneği seçme işlemine dayalıdır. Bu nedenle karmaşıktır. Şartların sürekli değiştiği çok basamaklı dinamik ortamlarda karar verme, problem çözücünün risk ve belirsizlik altında çoklu kararlar vermesini ve bu kararların gerçek zamanda verilmesini gerektirir (Kersthold ve Raaijmakers, 1997).

Olumsuz görüşlere ek olarak; az sayıda öğrenci, anket sonuçlarının dikkate alınmayacağını düşünerek okumadan doldurdıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu durumun; anketlerin uygulandığı platformdan (internet, kâğıt-kalem tabanlı), zamanlamadan ve anketin özelliklerinden bağımsızdır. Bu sonuç yapılan uygulamanın sonunda dersinde veya öğretim elemanında bir değişim bekleyen ancak bu değişimin gerçekleşmediğini gören öğrencilerin artık yaptığı işe inanmadıklarını göstermesi açısından önemlidir.

İnternet tabanlı ÖEDD uygulaması hakkında olumlu görüş bildiren öğrencilerin ise %58'i koşulsuz olarak, %42'si ise koşullu olarak olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğrenciler, uygulamanın verimli olduğunu (f=13) ve sonuçlar yönetim ve öğretim elemanı tarafından gerçekten dikkate alınıyorsa gerekli (f=8) olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Tablo 2 genel olarak incelendiğinde öğrencilerin ÖEDD anketlerinin internet tabanlı uygulaması hakkındaki görüşlerinin %24'ü (49) hem kâğıt-kalem(gözlem altında) hem de internet tabanlı anket uygulamalar ile ilgili olduğunu göstermektedir.

Öğrenciler ÖEDD anketlerini internet yoluyla cevaplarken nasıl bir puanlama stratejisi izlemektedirler?

Öğrenciler anketleri cevaplarken izledikleri puanlama stratejilerine ilişkin 27 çeşit kod "Objektif Değerlendirme", "Okumadan/Rastgele Değerlendirme" ve "Diğer" olmak üzere üç kategoride toplanmıştır. "Diğer" kategorisi kendi içerisinde "Öğretim Elemanına Göre" ve "Duruma Göre" olmak üzere iki alt kategoriye ayrılmıştır.

Yükseköğretim Kurumlarında Uygulanan Öğretim Elemanı ve Ders Değerlendirme Anketlerinin İnternet Tabanlı Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Tablo 3. Öğrencilerin ÖEDD Anketlerini İnternet Yoluyla Cevaplarken İzledikleri Puanlama Stratejileri

KATEGORİLER	KODLAR	Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü				Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü				Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü				Toplam(f)	Yüzde(%)
		ME		FBE		TDEE		CE		RİE		MÜE			
		K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E		
OBJEKTİF DEĞERLENDİRME	Öğretim elemanlarının tutum ve performansına göre değerlendiriyorum*	4	1	2	...	1	2	1	1	12	5,91
	Okuyarak, dikkatli dolduruyorum	1	...	2	3	...	1	1	1	...	9	4,43
	Sevdiğim öğretim elemanları için dikkat ediyorum*	1	1	1	...	1	1	3	1	...	9	4,43
	Genellikle adil olmaya çalışıyorum*	1	...	1	1	1	4	1,97
	Vaktim varsa teker teker okuyarak dolduruyorum*	1	...	1	1	3	1,48
		3	1	5	1	3	1	6	0	2	1	2	0	37	18,23
		<i>ARA TOPLAM</i>													
OKUMADAN/RASTGELE DEĞERLENDİRME	Notlarımı öğrenmek için okumadan, rastgele yapıyorum	3	1	8	4	2	2	2	1	9	6	38	18,72
	Tüm seçenekleri aynı işaretliyorum*	5	...	4	3	1	1	2	4	20	9,85
	Okumadan hep iyi olanı işaretliyorum*	4	...	1	...	2	...	1	8	3,94
	Ortalama bir not veriyorum*	3	...	1	1	...	5	2,46
	Zaman geçtikçe baştan savma dolduruyorum*	2	2	0,99
	Bazen birbirimiz adına doldurabiliyoruz	1	1	2	0,99
		18	1	14	7	4	2	3	2	10	7	3	4	75	36,95
	<i>ARA TOPLAM</i>														
DİĞER	DURUMA GÖRE	İşaretlerken sıkılıyorum*	3	...	2	1	1	1	...	8	3,94
		Başlangıçta itinalı davranmıyorum*	2	1	1	4	1,97
		Ruh halime bağlı değerlendiriyorum	1	...	2	3	1,48
		Vaktim yoksa sevip sevmeme durumuna göre dolduruyorum*	1	...	1	1	3	1,48
		Çok fazla ayrıntıya girmem*	1	1	2	0,99
		Fikrim yoksa hepsini aynı yaparım*	1	1	0,49
	Üst sınıflara gidildikçe daha az önem veriliyor*	1	1	0,49	
	Beni zorluyor, bende saygı duymuyorum*	1	1	0,49	
	İfade olumsuzsa katılmıyorum, olumluysa katılıyorum	1	1	0,49
	İşaretliyorum*
	Sınav sonuçları zamanında doldurmak istemiyorum	1	1	0,49
		9	1	5	2	2	0	1	1	1	2	1	0	25	12,32
	ÖĞRETİM ELEMANINA GÖRE	Öğretim elemanını sevip sevmeme durumuma göre not veriyorum*	12	...	4	3	5	4	7	3	5	9	1	2	55
İlgilenmediğim öğretim elemanları için umursamıyorum*		1	1	1	3	1,48	
Kimliğim belli, kötü puanlayamam		2	1	3	1,48	

Yetersiz ders anlatanlara düşük not veriyorum*	2	2	0,99
Notların açıklanması cevaplarımı etkiliyor	1	...	1	2	0,99
Öğretim elemanının kendini yenilemesine göre not veriyorum*	1	1	0,49
	16	0	5	3	8	6	7	3	6	9	1	2	66	32,51
	ARA TOPLAM												91	44,83
GENEL TOPLAM	46	3	29	13	17	9	17	6	19	19	7	6	203	100

* İşaretli olan maddeler, kağıt-kalem(gözlem altında) ve internet tabanlı olmak üzere her iki anket uygulaması ile ilgili olan maddeleri göstermektedir.

Öğrenciler anketlerini cevaplarken izledikleri puanlama stratejileri hakkında 203 görüş belirtmiştir. Öğrenci görüşlerinden 37'sinin "objektif değerlendirme", 75'inin "okumadan/rastgele değerlendirme", 91'nin ise "öğretim elemanına" ve "duruma göre değişen değerlendirme" ölçütlerini işe koşarak değerlendirme yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tüm bulgulara göre, öğrencilerden %18'i anketini cevaplarken objektif bir puanlama stratejisi izlediğini belirtmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin öğretim elemanlarının hak etmiş oldukları puanı vermediklerini dolayısıyla objektif değerlendirme yapan öğrenci sayısının son derece az olduğunu göstermektedir.

İnternet tabanlı ÖEDD anketini cevaplarken herhangi bir strateji izlemediğini açıklayan öğrenciler (%37) anket maddelerini okumadan/rastgele işaretleme yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler bir an önce notlarını görmek istedikleri için anketi en hızlı tuş kombinasyonu ile doldurdularını (f=38) ve tüm maddeler için aynı seçeneği işaretlediklerini (f=20) belirtmişlerdir. Öncelikle birey bir eylem için (anket maddelerini okuyarak cevaplamak) harekete geçip o eylemi sonlandırmak için içsel güdülenmeye gereksinim duymaktadır. Başaran'a (2000) göre içsel güdülenme, insanı etkinliğe iten, istediğini elde edinceye kadar etkin kılan itici bir güçtür. Bu durum; bir önceki alt amaçta uygulamanın yapılma zamanına yönelik bulgularla paralellik gösterdiğinden ÖEDD anketleri sonuçlarının geçerliliği tartışılmalı bir konu olarak devam edecektir. Çok az sayıda da olsa öğrencilerin anketleri birbirlerinin yerine doldurdularına ilişkin görüşleri olduğu saptanmıştır. Kâğıt kalem tabanlı uygulamada ise böyle bir olasılık oldukça düşüktür. Bu durum internet tabanlı uygulamanın dezavantajları arasında düşünülmelidir.

Öğrencilerin %12'sinin ise duruma göre değişen bir strateji izledikleri görülmektedir. Bu stratejinin nedenleri; sıkılma ve sadece anketin başlangıcında itinalı davranmadır. Öğrencilerin sıkılmalarının nedeni, karar verme sürecinde çok seçenekli durumla karşı karşıya kalmaları bundan dolayı daha fazla güçlük çekmeleri ve strese girmeleri olabilir (Deniz, 2002; Kuzgun 1992).

Öğretim elemanı hakkındaki duygularına göre, anket maddelerini cevapladıklarını belirten öğrenci cevapları (%33) objektiflikten uzaktır. Anket cevaplama öğrencilerin öğretim elemanını sevme veya sevmemeleri yüksek oranda belirleyici olduğu görülmektedir (f=55). Bu durum alinyazında *hale etkisi* olarak adlandırılmaktadır. Bir insanın sahip olduğu bir olumlu ya da olumsuz özelliğinin, onunla ilgili genel bir yargının oluşmasına ve diğer özelliklerinin bu çerçevede değerlendirilmesine yol açması. Örneğin. Dürüstlüğü ile bilinen birisinin bu özelliğinden yola çıkılarak aynı zamanda zeki veya çalışkan olduğu yargısına varılması gibi. Psikoloji alanında *ayla etkisi* olarak da adlandırılmaktadır. Öğrenciler anket maddelerini okumasa dahi öğretim elemanı hakkında genel kanıları ve intibalarına dayanarak puanlama yapabilmektedirler. Kalaycı'nın (2008) araştırma bulgularında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Robertson'ın (2004) çalışmasında da ankete verilen puanlar için belirtilen bir neden, yedi ayrı soruda görülmüştür. Kalaycı'nın (2008) ise beş neden iki ayrı maddede görülmüştür. Spooen ve Mortelmans (2006); Mukherji ve Rustagi (2008) araştırmalarında öğrencilerin değerlendirme anketlerinde öğretim performansını (mesleki becerilerini) yüksek buldukları öğretim elemanlarına daha yüksek puan verdiklerini belirtmişlerdir. Ancak Marsh, hale etkisinin iyi yapılanmış testlerde önemsiz olduğuna inanmaktadır (Marsh, 1984; Marsh ve Roche, 1997).

Kozub (2008) bu görüşün aksine bir öğrencinin değerlendirmesinin sadece bir sınavdan yakın tarihte alınmış olan bir nota ya da tüm yarıyıl boyunca süregelen bir derste öğretim elemanı ile sınıfta yaşadığı tek bir olumsuz deneyime dahi bağlı olabileceğini belirtmiştir. Bu araştırmada öğrencilerin çoğunlukla öğretim elemanlarına karşı hislerini (sevip sevmeme durumlarını) temel olarak ilgili maddelerin tümünü olumlu veya olumsuz olarak cevapladıkları saptanmıştır.

Bu durum hem kâğıt kalem tabanlı hem de internet tabanlı uygulamalarda ortaya çıkması anket hazırlayanlar için önemli bir bulgudur.

Tablo 3 genel olarak incelendiğinde öğrenciler ÖEDD anketlerini internet yoluyla cevaplarken izledikleri puanlama stratejilerinin % 71'i (145) hem kâğıt-kalem(gözlem altında) hem de internet tabanlı anket uygulamaları ile ilgili olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin internet tabanlı ÖEDD uygulamalarının daha etkili olması konusundaki önerileri nelerdir?

Öğrencilerin internet tabanlı ÖEDD uygulamasının daha etkili olması için önerilerine ilişkin 39 farklı kod “Uygulama Hakkında Öneriler”, “Anket Maddeleri Hakkında Öneriler” ve “Değerlendirme Hakkında Öneriler” olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır.

Tablo 4. Öğrencilerin İnternet Tabanlı ÖEDD Uygulamalarının Daha Etkili Olması Konusundaki Önerileri Nelerdir?

KATEGORİLER	KODLAR	Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü		Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü				Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü				Toplam(f)	Yüzde(%)			
		ME		FBE		TDEE		CE		RİE				MÜE		
		K	E	K	E	K	E	K	E	K	E			K	E	
UYGULAMA HAKKINDA ÖNERİLER	Uygulama zamanı değiştirilmeli	12	1	7	4	3	6	4	...	7	4	4	2	54	21,95	
	İnternet üzerinden doldurulmamalı	3	1	4	1	...	3	2	2	7	23	9,35	
	Sadece isteyenler kimliğini belirtmeden doldurmalı	6	...	4	2	2	3	1	1	...	3	22	8,94	
	Kişisel sayfada doldurulmamalı	6	...	4	...	3	1	1	3	18	7,32	
	Anket sonuçları dönüt olarak bildirilmeli*	4	3	1	1	...	9	3,66	
	Gizlilik açısından öğrenci ikna edilmeli	1	...	1	1	1	...	1	5	2,03	
	Anket doldurmak için kısıtlı zaman olmamalı	1	1	2	...	4	1,63	
	Cevaplar için kolay bir yöntem olmamalı*	1	2	3	1,22	
	Anket yüz yüze olmalı	1	1	1	3	1,22	
	İnternet üzerinden uygulanmaya devam edilmelidir	2	2	0,81	
	Anketin önemi önceden anlatılmalı*	1	1	2	0,81	
	Öğrenciyi dikkate alarak yapılmalı*	1	1	2	0,81	
	Anket sayfada girişte değil başka bölümde olmalı	1	1	2	0,81	
	Rasgele işaretlemeyi önleyici bir sistem geliştirilmeli	2	2	0,81	
	Anket yapılırken bir görevli başında bulunmalı	1	1	0,41	
	Öğrenci öğretmene not vermeli	1	1	0,41	
			37	2	23	7	12	17	11	2	8	9	9	16	153	62,20
	ARA TOPLAM															
	ANK ET MAD DEL ERİ HAK VTN	Daha az soru olmalı*	2	...	1	...	2	1	1	2	1	2	1	2	15	6,10
		Sorular daha kısa olmalı*	6	...	4	1	2	...	1	14	5,69
Derecelendirme daha az		3	2	1	1	7	2,85	

Öğrenciler isteğe bağlı olarak, kimliklerini belirtmeden anketleri cevaplamak istemektedirler (f=22). Bu öneri, öğrencilerin anket öncesi kimlikleriyle sisteme giriş yapmaktan, kimliklerinin saptanabilecek olması endişesinden veya öğretim elemanlarının öğrencilere yönelik tutumunun değişebileceği endişesinden kaynaklanmaktadır.

Öğrencilerin ankette daha az soru olması gerektiği ve maddelerin daha kısa olması gerektiği yönündeki önerileri öğrencilerin karar verme sürecinde karmaşıklık yaşadıklarına ilişkin ipucu vermektedir. Bu karmaşıklık hali, anketi cevaplama sürecinde öğrencinin karar verme sürecini (Shiloh vd., 2001) oldukça güçleştirmektedir. Ayrıca bu bulgu, Kalaycı ve Çimen'in (2012) değerlendirme anketlerinin yapılandırılması sürecinde maddelerin %21'inin anket yazım ilkelerine uygun olarak yazılmadığı sonucunu desteklemektedir.

Öğrenciler, anket sonuçlarının öğretim elemanları üzerinde bir yaptırım oluşturması gerektiği yönünde öneriler sunmuşlardır. Bu bulgu, ikinci alt amaç bulgularıyla paraleldir. Anketlerin amaçlarından en önemlisi olan öğretim elemanı ve dersinin performansının artırılması olduğuna göre bu öneri dikkate değerdir. Öğrenciler ayrıca anket doldurma öncesinde anketin önemi anlatılmalıdır şeklinde öneri sunmuşlardır. Bu öneri ÖEDD anketlerinin her iki uygulaması için de geçerli olmalıdır. Kâğıt kalem tabanlı anket uygulamalarında bu uygulamayı yürüten bir kişi ile yüzyüze bir iletişim gerçekleşmektedir. Bu öneri kâğıt kalem tabanlı anket uygulamalarında daha etkili uygulanabilir.

Tablo 4 genel olarak incelendiğinde öğrencilerin internet tabanlı ÖEDD uygulamalarının daha etkili olması konusundaki önerilerinin % 33'ü (81) hem kâğıt-kalem(gözlem altında) hem de internet tabanlı anket uygulamaları ile ilgili olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanlarının öğretim performansını değerlendirme amacıyla kullanılan öğretim elemanı ve ders değerlendirme anketlerinin internet tabanlı uygulamalarının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırmanın sonuçları;

- 1- İnternet tabanlı ÖEDD uygulaması hakkında öğrencilerin 170'i olumsuz, 45'i olumlu olmak üzere toplam 215 görüş belirtmiştir. ÖEDD anketlerinin internet tabanlı uygulaması hakkında öğrencilerin büyük çoğunluğu (%79) olumsuz görüşe sahiptir. Tüm görüşlerin ise % 76'sı ÖEDD anketlerinin sadece internet tabanlı uygulamaları ile ilgilidir.
- 2- Anketlerini cevaplarken izledikleri puanlama stratejileri hakkında öğrenciler 203 görüş belirtmiştir. Bu stratejilerin % 23'ü ÖEDD anketlerinin sadece internet tabanlı uygulamaları ile ilgilidir.
- 3- ÖEDD uygulamalarının daha etkili olması konusunda öğrenciler 246 öneri sunmuştur. Bu önerilerin % 54'ü ÖEDD anketlerinin sadece internet tabanlı uygulamaları ile ilgilidir. İnternet tabanlı uygulamaları yapan yükseköğretim kurumları bu konunun en önemli paydaşı olan öğrencilerin yaptıkları eleştirileri dikkate alarak uygulamalarını iyileştirmeleri yapılan işin amacına ulaşmasını sağlayacaktır.

Ülkemizde birçok yükseköğretim kurumunda uygulanan ÖEDD anketlerinin amacı öğretim elemanlarının derslerinde gerçekleştirilen eksik ya da hatalı uygulamaların belirlenerek öğretimin niteliğinin artırılmasını sağlamaktır. Ancak yukarıdaki analizler, sadece anketlerden gelen puanlamalar yoluyla toplanan verilerin, biçimlendirici (formatif) ve yargısal (sumatif) değerlendirmeler için sağlıklı olmayacağı göstermektedir. Damron,(1995); Haskell, (1997a,1997b,1997c, 1997d), Martinson'da (2000), anketlerin yargısal amaçlı kullanımına karşı çıkmaktadırlar. Bu durum yurt dışındaki üniversiteler için geçerlidir. Ülkemizde uygulanan bu anketler yargısal değerlendirme yapmak amacıyla kullanılmamaktadır. Ancak öğretim elemanı ve dersinin niteliğinin artırılmasını amaçlayan biçimlendirici değerlendirmenin yerine getirilememesi bu çalışmaların sadece bir uygulama olarak kalmasına ve amacına

ulaşamamasına neden olmaktadır. Ayrıca biçimlendirici değerlendirme, yargısal değerlendirmedeki başarı oranının artırılması için de çok etkili ve önemli bir yöntemdir.

Tablo 2-3-4 genel olarak incelendiğinde öğrenci görüşlerinin% 41'i (275) hem kâğıt-kalem(gözlem altında) hem de internet tabanlı anket uygulamaları ile ilgili olduğu saptanmıştır. Anketleri kâğıt kalem ya da internet tabanlı uygulayan yükseköğretim kurumları tarafından dikkate alınması bu uygulamaların niteliğine katkı getirebilir. Aslında bu uygulamaların amacı değerlendirmedir ancak değerlendirmelerin değerlendirilmesi de ihmal edilmemelidir.

Tablo 2-3-4 genel olarak incelendiğinde öğrencilerin % 41'inin (275) görüşü hem kâğıt-kalem(gözlem altında) hem de internet tabanlı anket uygulamalarında kullanılan anketlerin hazırlanması ve anket maddeleri ile ilişkilidir. Bu konuda pek çok bilimsel çalışma bulunmaktadır. Ölçme aracının geliştirilmesi ve geçerliği (Marsh, 1987), güvenilirlik konusundaki genellenabilirlik ve öğretimin etkililiğinin ölçülmesinde öğrenci puanlarının geçerliği (Braskamp, Ory ve Pieper, 1981; Cohen, 1981; Feldman, 1989a,b; Kulik ve McKeachie, 1975; Marsh ve Dunkin, 1992; Murray, 1983), anketlerin güvenilirliği (Feldman, 1987; Sixbury ve Cashin, 1995a-b), güvenilirliğin istikrarı (Braskamp ve Ory, 1994; Centra, 1993), öğrenci değerlendirme anketlerinde yaygın olarak bulunan hata faktörleri (Braskamp ve Ory, 1994; Centra, 1993; Kalaycı,2008), anketteki maddelerin özelliği ve sayısı gibi (Abrami ve d'Apollonia, 1991) konularını kapsadığı görülmektedir. Yükseköğretim sistemimizde kullanılan veya kullanılmakta olan bu ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirlik konusu ciddiye alınmalıdır. Aksi halde anketlerden toplanan veriler asla gerçeği yansıtamayacaktır.

Bu konuda yabancı alan yazın oldukça geniş ve derin içerikli çalışmalara yer verirken yerli alan yazında son yıllarda yapılan bilimsel çalışmalara rağmen hala eksiklik bulunmaktadır. Bu konuda araştırmaların yapılması bu anketleri hazırlayanlara, uygulayanlara, yöneticilere, öğretim elemanlarına ve diğer araştırmacılara katkı sağlayacaktır.

Yükseköğretim, öğretimin niteliği ile ilgili yapılan düzenlemelere yönelik getirilen olumsuz eleştirileri kaldıramayacak durumdadır. Bu nedenle öğretimi geliştirme ve iyileştirme çalışmalarının en küçüğü bile öğretimin niteliğinin artırılması açısından yararlı olacaktır. Göçmen (2004), eğitimde gelişme kavramının hem nicel hem de nitel gelişmeyi içermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Değerlendirmenin olmadığı ya da değerlendirmeye gereken önemin verilmediği bir eğitim sisteminin başarıya ulaşmasının zor olduğu bir gerçektir.

Kaynaklar

- Abrami, P.C. (1989). How should we use student ratings to evaluate teaching? *Research in Higher Education*. 30, 221-227.
- Abrami, P.C., & d'Apollonia, S. (1991). Multidimensional students' evaluations of teaching effectiveness; the generalizability of "N = 1" research: Comment on Marsh (1991). *Journal of Educational Psychology*. 83, 411-415.
- Açan, B. ve Saydan, R. (2009). Öğretim elemanlarının akademik kalite özelliklerinin değerlendirilmesi: Kafkas Üniversitesi İİBF örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 226-227.
- Aksu, M., Çivitci, A. ve Duy, B. (2008). Yükseköğretim öğrencilerinin ders uygulamaları ve öğretim elemanlarının davranışlarına ilişkin görüşleri: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9(16), 17-42.
- Aktan, C.C. (2007). Değişim çağında yükseköğretim: Global trendler paradigmal yönelimler. *İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını*, 389-398. http://www.eds.sakarya.edu.tr/FileUploads/UserEIFiles/Uploads/5929_0ab2-b90048b4-a694-88cc2772fd1f/file/aktan-trendler.pdf adresinden 6 Nisan 2016 tarihinde edinilmiştir.
- Algozzine, B., Beattie, J., Bray, M., Flowers, C., Gretes, J., Howley, L., Mohanty, G., & Spooner, F. (2004). Student evaluation of college teaching. http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=3&hid=6&sid=f2777_830-8857-4bc4-aff0-9a8afeb0_0cb0%40sessionmgr8 adresinden 10 Mart 2014 tarihinde edinilmiştir.

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, İstanbul: Sakarya Yayıncılık.
- Arubayi, A.E. (1986). Students' evaluations of instruction in higher education: a review. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 11: I-IO.
- Atar, İ.H. (2007). *Toplam kalite yönetimi, Malatya polis yüksekokulunda bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Balcı, A. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. (7.bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Barnett, R. (1992). The idea of quality: voicing the educational, *Higher Education Quarterly*, 46(1), 3-19.
- Barth, M. M., Charleston, C., & Carolina, S. (2008). Deciphering student evaluations of teaching: A factor analysis approach. *Journal of Education for Business*, 40-46.
- Başaran, İ.E. (1996). *Türkiye eğitim sistemi*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Baykara, S. (1999). *Eğitimde toplam kalite yönetiminin uygulanabilirliği ve bir model önerisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Becker, W.E., & Watts, W. (1999). How departments of economics evaluate teaching. *The American Economic Review*, 89(2), 344-349.
- Beyers, C. (2008). The hermeneutics of student evaluations. *College Teaching*, 56(2), 102-106.
- Braskamp, L.A., Ory, J.C., & Pieper, D.M. (1981). Student written comments: dimensions of instructional quality, *Journal of Educational Psychology*, 73, 65-70.
- Brown, M.J. (2008). Student perceptions of teaching evaluations. *Journal of Instructional Psychology*, 35(2), 177-181.
- Capa-Aydın, Y. (2016). Student evaluation of instruction: comparison between in-class and online methods. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 41(1), 112-126.
- Centra, J. A., & Creech, F.R. (1976). The relationship between student, teachers, and course characteristics and student ratings of teacher effectiveness. (Project Report 76- 1, Educational Testing Service), Princeton, NJ.
- Centra, J.A. (1993). *Reflective faculty evaluation: enhancing teaching and determining faculty effectiveness*. San Francisco: Jossey – Bass.
- Chen, Y., & Hoshower, L.B. (2003). Student evaluation of teaching effectiveness: an assessment of student perception and motivation. *Assesment & Evaluation in Higher Education*, 28(1), 71-72.
- Cohen, P.A. (1981). Student ratings of instruction and student achievement: a meta-analysis of multisection validity studies. *Review of Educational Research*, 51, 281-309.
- Costin, F. (1968). A graduate course in the teaching of psychology: description and evaluation, *Journal of Teacher Education*, 19(4), 425-432.
- Couper, M.P. (2000). Web surveys a review of issues and approaches. *Public Opinion Quarterly*, 64(4), 464-481.
- Çakıroğlu, J., Aydın, Y. ve Uzuntiryaki, E. (2009). *Üniversitelerde öğretim performansının değerlendirilmesi*, O.D.T.Ü. Eğitim Fakültesi Araştırma Raporu.
- Çimen, O. (2010). *Öğretim elemanı ve ders değerlendirme anketlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Damron, J.C. (1995). The three faces of teaching evaluation, Unpublished Manuscript, Douglas College, New Westminster, British Columbia.
- Deniz, M.E. (2002). *Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejileri ve sosyal beceri düzeylerinin ta-baskın ben durumları ve bazı özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Dommeyer, J., Baum, P., Hanna, R., & Chapman, K. (2004). Gathering faculty teaching evaluations by in-class and online surveys: their effects on response rates and evaluations. *Assessment & Evaluation Higher Education*, 29(5), 611-622.
- Donovan, J.C. Mader, & Shinsky, J. (2007). Online vs. traditional course evaluation formats: student perceptions. *Journal of Interactive Online Learning*, 6(3), 158-180.
- Feldman, K.A. (1979) The significance of circumstances for college students' ratings of their teachers and courses, *Research in Higher Education*, 10(2), 149-172.
- Feldman, K.A. (1989a). The association between student ratings of specific instructional dimensions and student achievement: refining and extending the synthesis of data from multisection validity studies. *Research in Higher Education*, 30(6), 583-645.
- Feldman, K.A. (1989b). Instructional effectiveness of college teachers as judged by teachers themselves, current and former students, colleagues, administrators and external (neutral) observers. *Research in Higher Education*, 30, 583-645.
- Giertz, B. (2000). *The quality concept in higher education*. Paper presented at the TQM for Higher Education. Verona, Italy.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi - kuramsal ve pratik bilgiler*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Grant, H. (1998). Academic contests: Merit pay in Canadian universities, *Relations Industrially / Industrial Relations*, 53(4), 647-664.
- Göçmen, G.B. (2004). *Değerlendirmeye genel bir bakış: Kriter referanslı (mutlak) ya da norm referanslı (bağıl) değerlendirme*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan bildiri, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Güven, İ. (2002). Yeni gelişmeler ışığında yükseköğretimde yapısal dönüşümler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35,1-2.
- Hanan A.T., Nowreyah A.A., Abdulmuhsin A.D., & Khaled M.S. (2014). The perspectives of students and teachers in the English department in the college of basic education on the student evaluation of teachers. *Journal of Education and Learning*; 3(4), 71-89.
- Harvey, L., & Green, D. (1993). Defining quality. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 18(1), 9-34.
- Haskell, R.E. (1997a). Academic freedom, tenure, and student evaluations of faculty: Galloping polls in the 21st century, *Education Policy Analysis Archives*, 5 (6), February 12.
- Haskell, R.E. (1997b). Academic freedom, promotion, reappointment, tenure, and the administrative use of student evaluation of faculty(sef): (part II) views from court, *Education Policy Analysis Archives*, 5(6), August 25.
- Haskell, R.E. (1997c). Academic freedom, promotion, reappointment, tenure, and the administrative use of student evaluation of faculty (SEF): (Part III) Analysis and implications of views from the court in relation to accuracy and psychometric validity, *Education Policy Analysis Archives*, 5(6), August 25.
- Haskell, R.E. (1997d). Academic freedom, promotion, reappointment, tenure, and the administrative use of student evaluation of faculty (SEF): (Part IV) Analysis and implications of views from the court in relation to academic freedom, standards, and quality of instruction, *Education Policy Analysis Archives*, 5 (6), November 25.
- Hendry, G., & Moss, J. (2002). Use of electronic surveys in course evaluation. *British Journal of Educational Technology*, 33, 583-592.
- Hejase, A.J., Alkaakour, R.S., Halawi, L.A., & Hejase, H.J. (2013). Students' perceptions of student evaluation of teaching (SET) Process. *International J. Soc. Sci. & Education*, 3(3), 565-575.
- Hobson, S.M., & Talbot, D.M. (2001). Understanding student evaluations. *College Teaching*, 49 (1), 26-31.
- Hoyt, D.P., & Palet, W.H. (1999). Appraising teaching effectiveness: beyond student ratings. *Idea Center*. Idea Paper, 36.
- Idrus, N. (2010). Transforming quality for development. *Quality in Higher Education*, 9(2), 141-150.

- Jonassen, D.H. (2000). Integrating problem solving into instructional design in R.A, *Trends and issues ion instructional design and technology*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Kalaycı, N. (2008). Yükseköğretimde öğretimi değerlendirme anketlerinde öğrenci algılarındaki farklılıkların puanlamaya etkileri. *Eğitim Yönetimi*, 14(5), 163-188.
- Kalaycı, N. (2009). Yükseköğretim kurumlarında akademisyenlerin öğretim performansını değerlendirme sürecinde kullanılan yöntemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(60), 605-636.
- Kalaycı, N. ve Çimen, O. (2012). Yükseköğretim kurumlarında akademisyenlerin öğretim performansını değerlendirme sürecinde kullanılan anketlerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 1(22), 823-843.
- Karamullaoğlu, G. (2000). *Üniversitelerde akademik personelin eğitim- öğretim faaliyetlerinde performanslarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (16.Baskı). Ankara: Nobel Basımevi.
- Keeley, J.W., English, T., Irons, J., & Henslee, A.M. (2013). Investigating halo and ceiling effects in student evaluations of instruction. *Educational and Psychological Measurement*, 73(3), 440-457.
- Kersthold, J.H., & Raaijmakers, J.G.W. (1997). Decision making in dynamic task environments. In R. Ranyard, R.W. Crozier, & O. Svenson (Eds.), *Decision making: Cognitive models and explanations* (pp. 205–217). New York, NY: Routledge.
- Kogan, L. R., Schoenfeld-Tacher, R., & Hellyer, P.W. (2010). Student evaluations of teaching: Perceptions of faculty based on gender, position, and rank. *Teaching in Higher Education*, 15(6), 623-636.
- Kozub, R.M. (2010). Relationship of course, instructor, and student characteristics to dimensions of student ratings of teaching effectiveness in business schools. *American Journal of Business Education*, 3(1), 33-40.
- Kulik, J., & McKeachie, W. (1975). The evaluation of teachers in higher education. Ed. Kerlinger, F. (Ed). *Review of Research in Education*. Itasca: IL: F.E. Peacock.
- Kuzgun, Y. (1992). Karar Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu. VII. *Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği, 161-170.
- Layne, B., Decristoforo, R., & Mcginty, D. (1999). Electronic versus traditional student. *Research in Higher Education*. 40(2), 221-231.
- Lekena, L.L., & Bayaga, A. (2012). Quality assurance in education: Student evaluation of teaching. *Int J EduSci*, 4(3), 271-274.
- Lidice, A., & Sağlam, G.(2012). Using students' evaluations to measure educational quality, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 70(25), 1009-1015.
- Machingambi, S., & Newman, W. (2011). University lecturer's perceptions of students evaluation of their instructional practices. *Anthropologist*, 13(3), 167-174.
- Marsh, H.W. (1984). Students' evaluations of university teaching: dimensionality, reliability, validity, potential biases, and utility. *Journal of Educational Psychology*. 76, 707-754.
- Marsh, H.W. (1987). Students' evaluations of university teaching: research findings, methodological issues, and directions for future research. *International Journal of Educational Research*, 11(3), 253-388.
- Marsh, H.W., & Dunkin, M. (1992). Students' evaluations of university teaching: a multi-dimensional perspective. In J. C. Smart (Ed.), *Higher Education: Handbook on Theory and Research*, New York: Agathon Press, 143-234.
- Marsh, H.W., & Roche, L.A. (1997). Making students' evaluations of teaching effectiveness effective. *American Psychologist*, 52(11), 1197.
- Martinson, D. L. (2000). Student evaluations of teaching and their short term validity. *Journalism and Mass Communication Educator*, 54(4), 77-82.
- McKeachie, W, J. (1990). Research on collegeteaching: The historical background, *Journal of Educational Psychology*, 82, 189-200.

- Moore, S., & Kuol, N. (2005). Student evaluating teachers: Exploring the importance of faculty reaction to feedback on teaching. *Teaching in Higher Education*, 10(1), 57-73.
- Morrison, K. (2013). Online and paper evaluations of courses: A literature review and case study. *Educational Research and Evaluation*, 19(7), 585–604.
- Mukherji, S., & Rustagi, N. (2008). Teaching evaluations: Perceptions of students and faculty. *Journal of College Teaching and Learning*, 5(9), 45-54.
- Murray, G.H. (1983). Low-inference classroom teaching behaviors and student ratings of college teaching effectiveness. *Journal of Educational Psychology*, 75(1), 138-149.
- Murray, G.H. (1984). The impact of formative and summative evaluation of teaching in North American university. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 2, 117-132.
- Newell, A., & Simon, H.A. (1972). *Human problem solving*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hal.
- Paulsen, M.B. (2002). Evaluating teaching performance. *New Directions for Institutional Research*, 114, 5-18.
- Peterson, K.D. (2000). Teacher evaluation: A comprehensive guide to new directions and practices(2).
[http://www.google.com/books?hl=tr&lr=&id=5GbLTU6LSqUC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Peterson,+K.D.+\(2000\).++Teacher+Evaluation&ots=GkRJ8z_spo&sig=4Pt962sdjEYJ9Pvr8_V2aw67G28](http://www.google.com/books?hl=tr&lr=&id=5GbLTU6LSqUC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Peterson,+K.D.+(2000).++Teacher+Evaluation&ots=GkRJ8z_spo&sig=4Pt962sdjEYJ9Pvr8_V2aw67G28) adresinden 10 Mart 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Platt, M. (1993). What student evaluations teach, *Perspectives in Political Science*, 22(1), 29-40.
- Ramsden, P. (1991). A performance indicator of teaching quality in higher education: The Course Experience Questionnaire. *Studies in Higher Education*, 16(2), 129-150.
- Robertson, S.I. (2004). Student perceptions of student perception of module questionnaire completion as problem solving. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 29(6), 665-677.
- Rosa, M., & Amaral, A. (2014). *Quality assurance in higher education: Contemporary debates*. New York, NY: Palgrave.
- Schonlau, M., Fricker, R., & Elliot, M. (2002). *Conducting research surveys via e-mail and the web*. Santa Monica, CA: Rand.
- Seldin, P. (1984). *Current practices in evaluating business school faculty*. Pleasantville, NY: Center for Applied Research, Lubin School of Business Administration, Pace University.
- Seldin, P. (2004). *The teaching portfolio*. Bolton, MA: Anker.
- Simon, H.A. (1978). Information-processing theory of human problem solving. In W. K. Estes (Ed.), *Handbook of learning and cognitive processes* (Vol. V. Human information processing, pp. 271-295). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Simpson, P.M., & Siquaw, J.A. (2000). Student evaluations of teaching: An exploratory study of the faculty response. *Journal of Marketing Education*, 22(3), 199–213.
- Sixbury, G.R., & Cashin, W.E. (1995a). *IDEA technical report no. 9: Description of database for the IDEA Diagnostic Form*. Manhattan: Kansas State University, Center for Faculty Evaluation and Development.
- Sixbury, G.R., & Cashin, W.E. (1995b). *IDEA technical report no. 10: Comparative data by academic field*. Manhattan: Kansas State University, Center for Faculty Evaluation and Development.
- Spencer, K., & Padhazur Schmelkin, L. (2002). Student perspectives on teaching and its evaluation. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 27(5), 397-409.
- Spiller, D., & Harris, T. (2013). Learning from evaluations: Probing the reality. *Issues in Educational Research*, 23(2), 258-268.
- Spooren, P., Brockx, B., & Mortelmans, D. (2013). On the validity of student evaluation of teaching: the state of the art. *Review of Educational Research*, 83(4), 598–642.

- Spooren, P., & Mortelmans, D. (2006). Teacher professionalism and student evaluation of teaching: will better teachers receive higher ratings and will better students give higher ratings? *Educational Studies*, 32(2), 201–214.
- Sproule, R. (2000). Student evaluation of teaching: A methodological critique of conventional practices. *Education Policy Analysis Archives*, 8, 50. <http://epaa.asu.edu/epaa/v8n50.html> adresinden 5 Mart 2016 tarihinde edinilmiştir.
- Tezcan S.(1992). *Epidemiyoloji:tıbbi araştırmaların yöntem bilimi*. Ankara: Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı Yayınları.
- The university of Oklahoma. (2009). A fresh look at response rates:9 best practices for colleges and universities moving to online course evaluations. <http://www.ou.edu/provost/pronew/content/online-eval/Response-Rates-White-Paper.pdf>. adresinden 07/03/2011 tarihinde tarihinde edinilmiştir.
- Thornton, B., Adams, M., & Sepehri, M. (2010). The impact of students' expectations of grades and perceptions of course difficulty, workload, and pace on faculty evaluations. *Contemporary Issues in Education Research*, 3(12), 1-6.
- Turpen, C., Henderson, C., & Dancy, M. (2012). *Faculty perspectives about instructor and institutional assessments of teaching effectiveness*. Paper presented at the physics Education Research Conference AIP Conf. Proc. 1413, 371-374.
- Wagenaar, T.A. (1995). Student evaluation of teaching: some cautions and suggestions. *Teaching Sociology*, 23(1), 64-8.
- Watty, K. (2006). Addressing the basics: Academics' view of the purpose of higher Education. *The Australian Educational Researcher*, 33(1), 23-39.
- Wheatley, G.H. (1984). *Problem solving in school mathematics*, (MEPS Technical Report No. 84.01). West Lafayette, IN: Purdue University, School of Mathematics and Science Center.
- Wright, R. (2006). Student evaluations of faculty: Concerns raised in the literature, and possible solutions. *College Student Journal*, 40(2), 417-422.
- Yeşiltaş, M. ve Öztürk, Y. (2000). Öğretim elemanlarının ders vermelerindeki başarılarının değerlendirilmesi sisteminin Türk kamu üniversitelerinde uygulanabilirliği üzerine bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19, 156-165.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK. (2011). Yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasına dair açıklama. <http://yeniyasa.yok.gov.tr> adresinden 13 Aralık 2015 tarihinde edinilmiştir.
- YÖK. (2013). Yeni yasa taslağı önerisi. <http://yeniyasa.yok.gov.tr> adresinden 14 Aralık 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Yüksel, Y. (2011). *"Kalite ve kaliteli üniversite" kavramlarına ilişkin üniversite öğrencilerinin algıları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zanutto, E. (2001). Web & Email Surveys. <http://www.stat.wharton.upenn.edu/~zanutto/Annenberg2001/docs/websurveys01.pdf> adresinden 10 Mayıs 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Zhao, J., & Gallant, D.J. (2012). Student evaluation of instruction in higher education: Exploring issues of validity and reliability. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 37, 227-235.

Extended Abstract

Introduction

One of the most important indicators regarding the quality of a higher education institution is the lecturers and the quality of the classes they deliver. The data collected to evaluate the performance of the lecturers are sources for formative and summative evaluation; and the results of the evaluation provide information to the lecturers as well as students and administration on the teaching performance of the academics. Assessment of the lecturers and the classes in higher education institutions is basically carried out in two ways: paper-pencil based assessment and

internet-based assessment. Internet based students evaluation of teaching (SET) questionnaires were prepared electronically (on web 2.0) and communicated with its users through internet. It is seen that there is a general trend on the use of internet-based SET questionnaires during the last ten years in higher education institutions and research related to use of internet-based SET questionnaire usage has been getting wide spread.

When the literature related to the use of internet-based SET questionnaires is thoroughly analyzed, it can be seen that two outstanding features of this use have been especially pointed out; effectiveness and low cost of using internet-based SET questionnaires. In addition to these facts, Zanutto (2001) asserts that paper pencil-based SET questionnaire applications are insufficient with respect to speed of the questionnaire rating, sending reminders to the students, data processing and data analysis when compared to the internet-based application. One of the disadvantages of this application is related to hiding identity of students who rates the SET questionnaires. In this research, students stated that paper-pencil based SET application would hide their identity more than internet-based one and they would feel more comfortable when they were rating the SET questionnaires.

The purpose of this research was to evaluate internet based usage of Students' Evaluation of Teaching (SET) questionnaires by using opinions of students. In order to reach the above mentioned aim, answers to the following questions were investigated:

What are the students' opinions on internet-based SET questionnaire usage?

What kinds of strategies were used by the students while they were rating the internet-based SET questionnaire?

What are the students' suggestions related to better and effective usages of internet-based SET questionnaire?

Method

The model of the research was descriptive and also both qualitative and quantitative methods were used. Maximum variation sampling technique, which is one of the purposive sampling methods, was used in this study. And accordingly, a total number of 150 students chosen among second, third and fourth graders from six different degree programs, in which each two of them belong to one department, made up the sample of the study. The data in the study was collected through a questionnaire which included three open-ended questions. Content analysis method was used for the analysis of the data. The data was analyzed in four consecutive steps: Coding the gathered data; determining the categories related to coded data; controlling and ordering of codes and categories; and description of results and interpretation of results. In order to ensure the internal validity, opinions of two experienced researchers in the field were taken on the consistency of the tables constructed and purposes of the research and whether the tables were showing the data clearly or not. Later on based on their feedback, debatable and unclear cases were analyzed again and tables were reconstructed. Then, researcher and 12 (twelve) voluntary students checked the tables containing codes and categories together and all information was finalized for being used in the study.

Results, Conclusion and Further research

There was a total of 215 student comments. Of these 215 comments 170 were negative and 45 were positive. Majority of the students (79 %) had negative opinions about the internet-based usage of SET questionnaires. Some of the negative comments made by students are: Since students are giving their ratings on questionnaires on internet interface by using their names, their passwords and their personal accounts, their identities are not anonymous and not hidden and this fact clearly effects their rating behavior. Students also indicated that this kind of questionnaires should not be used conducted internet-based, and also indicated that since rating these SET questionnaires are obligatory, valid data cannot be gathered by using them. They also stressed out that because of the above mentioned reasons; using internet for SET questionnaires is not a correct procedure for the purpose. It was found that students used 203 comments about strategies while rating these SET questionnaires. Among the students' comments, 37 of them

indicated that they used “objective evaluation”; 75 of them indicated that they used “without reading just random evaluation”; 91 of the indicated that they used “depending on instructor” and “depending on various situations” evaluation criteria.

Based on all the findings of the study, only 18% of the students indicated that they used “objective evaluation” strategies. This result shows that students are not giving the ratings which an instructor rightfully earns with their teaching performances; hence the number of students who give “objective” ratings for an instructor is very low. In order to make the use of SET questionnaires more effective, students made 246 suggestions. Among these suggestions, 153 of them are related to the application of SET questionnaires, 64 of them are related to the items in the questionnaires and 29 of them are relating to evaluation. Most of the students made suggestions related to the timing of the application of the questionnaires. Students suggested that in order to make Set questionnaires more effective, they should not be administered through web-based applications, SET questionnaires should be rated voluntarily; the identity of raters should be kept anonymous.

At the same time, the results of the SET questionnaires should have implications on instructors to some extent. Among the given suggestions by students; 33% of them cover issues related to both paper-pencil based and also internet-based applications of SET questionnaires. Most of these suggestions are related to quality of items written in questionnaires and concern that the results of the SET questionnaires should have implications to some extent on instructors. While international literature provides deep and rich research base on the issue, the national literature has big research and knowledge gap on the issue of internet-based usage of SET questionnaires even though numbers of research are increasing recent years. Conducting more research on this issue will surely help SET questionnaire designers, users of SET questionnaires, administrators, instructors and other researcher on the field.